

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

§. I. Statuitur possibilitas eligendi probabiliorem in concursu minùs
probabilis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

14. Inferes tertio. Quemcumque probabilitatis gradum nequaquam sufficit, ut exinde recta conscientia & honesta operatio deriveretur; nam tenuissimus probabilitatis gradus reperitur intra opinionem etiam tantum probabiliter probabilem: sed ista non sufficit ad rectam conscientiam, juxta prædicta; ergo nec ille. Opposita sententia damnata merito, & rejecta est à Summo Pontifice D. N. Innocentio XI. in nuperissimo decreto edito anno 1679, n. 3.

15. Ad rationes in contrarium, & ad 1. Respondeo negando minorem, probationem distinguo: qui habet formidinem practicam & ex parte iudicii proximi, non habet conscientiam certam, concedo; qui habet formidinem tantum speculativam, & ex parte iudicii remoti, nego: Sed operans ex opinione probabili habet formidinem speculativam, concedo; practicam, nego minorem & consequentiam.

16. Ad secundum Respondeo. Ut ex opinione probabili formetur recta conscientia, esse necessarium, ut ad iudicium opinativum de objecto accedat nova ratio, quæ certè persuadeat, operationem esse licitam, quod fit tum reflexione supra iudicium opinativum modo explicato, tum etiam supra communem praxin, autoritatem & possessionem libertatis. Et ad illum discursum: *opus non servile &c.* dico illum esse virtualiter reflexum supra probabilitatem opinionis, propter *probabiliter* positum in minori, & facere hunc sententiam: *Opus, quod mihi prudenter apparet non servile, possum licite die festo exercere: sed pingere prudenter mihi apparet opus non servile: ergo possum illud hoc die festo licite exercere.* Ubi ex ultra-

que præmissa certa & evidenti sequitur similis conclusio. Sicut si in simili dicas: *Hunc penitentem prudenter absolvo, qui mihi prudenter apparet contritus, etsi forte non sit talis: sed iste mihi prudenter apparet contritus: ergo.* Hinc patet responso ad Confirm. nam conclusio non habet majorem certitudinem, quam præmissa proxima, concedo; remota, nego.

Ad tertium Respondeo. Probabilitas non potest esse regula humanæ operationis formalis, proxima, & antequam sit regulata per prudentiam, concedo; occasionalis, remota, vel quatenus regulata per prudentiam, nego.

Ad quartum respondeo. Si Cajus erret in sequendo opinionem probabilem, non peccare ex ignorantia vincibili, qui non adhibuit omnem diligentiam, quam potuit & debuit adhibere ad cavendum errorem: sed Cajus adhibuit omnem diligentiam, quam potuit adhibere, quia certitudinem in objecto merè probabili reperire non potuit; etiam quam debuit, quia ad plus non tenetur, quam ne temerè & imprudenter assentiat objecto. Ad probationem Respondeo: Ille vincibiliter errat, qui tenetur cavere errorem, adhibendo diligentiam debitam in veritate investiganda, eumque prævidet, tanquam ex omissione debitæ diligentiae eventurum, concedo; alias quomodocumque eventurum, nego. Sed habens conscientiam probabilem ratione formidinis aliquantulum prævidet errorem, ut quomodocumque possibilem evenire, concedo; ut ex omissione debitæ diligentiae eventurum, nego maiorem & consequentiam.

ARTICULUS IV.

An sit possibilis electio opinionis probabilis in concursu æquè probabilis, vel probabilioris?

SUMMARIUM.

1. Status questionis.
2. Fundamenta Mercori negantis hanc possibilitatem.
3. Impugnatur hoc singularis sententia.
4. Rationes pro possibilitate eligendi probabilioris.
5. Salvantur rationes Mercori.
6. Fundamenta sententia negantis possibilem assensum opinionis æquè probabilis.
7. Impugnatur hac sententia.
8. Et probatur opposita.
9. Respondetur ad rationes sententia contraria.
10. Rationes sententia negantis posse intellectum assentiri opinioni minus probabilis.
11. Impugnatur hac sententia & opposita statuitur.
12. Respondetur ad opposita fundamenta.

§. I.

Statuitur possibilitas eligendi probabilioris in concursu minus probabilis.

1. Convenit inter omnes, posse quempiam eligere opinionem magis tutam, sive ventem præcepto, sive illa sit magis, æquè vel minus probabilis, quam opposita: tunc enim ex indubia honestate

objecti movetur ad operandum, & formandum rectæ conscientia iudicium. Nec minus convenit, licitum esse sequi probabilem opinionem, cui in intellectu opinantis contradictoria nulla opponitur. Quæritur ergo, an, cum duæ opiniones contradictoriè oppositæ, quarum una tutior, & favens præcepto [asserens actum illicitum] altera favens libertati [v. g. asserens actum licitum, nullam esse obligationem &c.] eidem intellectui obijciuntur, suntque ex gravibus motivis probabiles, possit intellectus minus tutæ, sive magis, sive æqualiter, sive minus probabilis assensum præbere: & eò quidem sententia rigida argumenta provchuntur, ut non tantum contendant, intellectum hoc licite & prudenter non posse, sed ne quidem defectu sufficientis libertatis physicè posse, ita nimirum ut intellectus utriusque partis motivis seu vinculis impeditus in neutram partem resolvat. Hanc partem præsentis, prioris sequentibus §§. disquirimus. Unde

Quæritur primò. An possit intellectus assentiri opinioni probabiliori in concursu, & sensu composito opinionis minus, sed verè probabilis? Et contra communem aliorum opinionem & experientiam Respondet Jul. Mercorus p. 2. art. 7. negativè.

negative. Et argumentatur primò: Intellectus de utraque parte contradictionis dubius, de neutra potest opinari: sed intellectus, cui una pars apparet magis, altera minus probabilis, est dubius: ergo de neutra potest opinari. Major constat; quia in hoc differt opinio à dubio, quod istud suspendit; illa absolutum, quamvis formidolosum præbet assensum. Minor probatur: motivum grave & urgens causat dubium formale: sed opinio verè probabilis, tamen habet motivum urgens & grave: ergo causat dubium, & retrahit intellectum ab assensu propositionis probabilioris.

Secundò. Nemo opinatur, qui non solvit argumenta contraria, quemadmodum fert omnium Scholasticorum consuetudo & methodus: sed cum simul opinioni probabiliori alia probabilis in intellectu opponitur, istius argumenta non sunt soluta; si enim forent soluta, jam non esset probabilis: ergo non potest intellectus de probabiliori opinari.

Tertiò. Si quis in bivio constitutus ignoraret viam, quæ ducit ad præta, vel ad nemus, in quo sunt leones, & interrogaret obvium, virum matrum & foeminam, & vir diceret, tene dexteram; foemina, tene sinistram; licet testimonium viri ratione sexus esset probabilius, talis tamen viator ratione periculi imprudenter istud sequeretur: ergo similiter dic de intellectu constituto inter sententiam minus probabilem, & probabiliozem, quarum alterutra certò ducit ad falsitatem.

Contra hanc tamen singularem sententiam est primò. Quòd cum ipsam traderet Author illius, sanè non secutus est magis, sed minus probabilem; quippe contra torrentem aliorum Authorum tam pro benigna, quam rigida sententia scribentium: neque solvit graves rationes ipsorum; & tamen solvere sibi visus fuisset, non ideo potuisset de tali solutione certificari, ut non illæ servarent efficaciam suam, & virtutem inclinativam in assensum; neque enim ipsius vel auctoritas, vel rationes sunt tanti momenti, ut non maximo excessu superentur ab opposita sententia motivis & auctoritate. Contra est secundò omnium inter duas contradictionis partes probabiles consultantium, & de alterutra determinantium experientia: quibus frequentissimum est, allatis utrinque rationibus ita adhærere probabiliori, ut tamen fateantur oppositam esse probabilem. Ita reperies in Thomistis scribentibus contra Scotistas, & e contra. Imò nec S. Thomas aliter sententias probabiles tractavit & tradidit: Longissimè enim abest ab ipsius modestia, ut sententias oppositas, tamen minus probabiles, semper voverit, aut aliquando potuerit improbabilitatis damnare.

4. Dicendum igitur est: posse, imò actu assentiri intellectum opinioni probabiliori in sensu composito alterius minus probabilis. Ratio à priori est primò: Certissimum est, intellectum posse opinari, & sapissimè opinari de parte magis probabilis; sed quoties de illa opinatur, toties eidem assentitur in sensu composito alterius etiam probabilis: ergo. Minor probatur. Opinari est assentiri cum formidine oppositi: sed qui

assentitur cum formidine oppositi, agnoscit alterius partis opposita motiva esse probabilis; si enim illa non appareant probabilis, sed improbabilia opinanti, jam intellectus alterius sententia motivis & evidentia convictus, certum, non opinativum præstaret assensum: ergo qui opinatur de sententia magis probabilis, illi assentitur in sensu composito alterius etiam probabilis, non tantum pro alterius, ut vult Mercorius, sed etiam pro suomet intellectu. Sic Thomista, tenens materiam primam non posse divinitus existere sine omni forma, adhæret huic sententia tanquam probabiliori; etiam relatè ad argumenta contradicentium, quæ etiam in sensu composito suarum rationum judicata esse probabilis, quòd intellectus illa argumenta tantum probabiliter solvat, nec maneat illis rationibus & solutionibus convictus.

Ratio est secundò. Quando veritas objecti non est evidens, tunc potest intellectus à voluntate liberè applicari ad assensum: sed veritas minus probabilis objecti non est evidens: ergo poterit intellectus à voluntate liberè applicari ad assensum probabilioris, non obstantè opposita probabilis, maxime cum in partem probabiliozem major sit intellectus propensio; &

Confirmatur 1. Non obstant motiva evidentè probabiliora, quin voluntas subinde applicet intellectum ad iudicium temerarium ex levissimis motivis ferendum, quantum minus obstant minus probabilis, quin applicet intellectum ad assensum opinionis probabilioris?

Secundò. Voluntas [ut Adversariorum tuti instantia] non impeditur à minori bono, quin eligat majus bonum: ergo nec intellectus à vero minus probabilis, quin feratur in magis probabilem cum non minus connaturali propensione feratur in verum, quam voluntas in bonum.

Ad 1. nego minorem & majorem probationis, non enim formido cum dubio formali & proprie sumpto confundi debet: Qui dubitat, nihil determinatè judicat; qui formidat, judicat determinatè, ut tamen metuat de veritate oppositi: ut si dicas: *Credo, quòd Titius mittet pecuniam, quam promissit, nisi timeam, ne forte per oblivionem non sit missurus.*

Ad 2. distinguendo majorem: solvit argumenta contraria probabiliter, transeat; (hoc enim licet cum habet solummodo in opinante docto, qui motiva utriusque partis funditus examinat) certè denter, nego. Aliàs jam sententia non esset probabilior, sed certa, quòd est contra hypothelin.

Ad 3. Respondeo: Hac paritate non probatur intentum, quia non probatur, intellectum non posse simpliciter amplecti probabiliozem [ut contendebat Mercorius] sed tantum prudenter. Respondeo secundò, retorquendo paritatem: nam pone abesse periculum leonum, & viatorem quætere solum de via ducente ad terminum intentionis, certè poterit & quidem prudenter sequi consilium viri gravis, relicto consilio foeminae; ergo & intellectus poterit & quidem prudenter sequi motiva opinionis probabilioris relictis motivis opinionis minus probabilis. Respondeo 3. ob paritatem esse, quòd ille itinerans non progrediendo à periculo se servat incolumem, quod

progrediendo verisimiliter incurreret. At intellectus suspendendo iudicium, omnem veritatem circa objecta opinabilia respuerit, quod est grave malum ipsius; cum enim in paucissimis habere possit evidenciam, est ipsi longè optabilius cum aliquo errandi periculo probabilem veritatem amplecti, & in suum connaturale bonum, meliori, quo potest, modo ferri, quam eodem totaliter destitui.

§ II.

Statuitur possibilis eligendi æquè probabilem.

Quartur secundò. An possit intellectus assentiri opinioni probabili in concursu æquè probabilis? Et videtur quòd non. Nam primò intellectus inter motiva æqualiter moventia est velut in balance æqualiter librata constitutus: unde in neutrá partem præponderare potest.

Secundò. Voluntas inter duo media æqualia pendens neutrum potest eligere, juxta communem Thomistarum cum S. D. r. 2. q. 13. a. 6. ad 3. ergo & intellectus inter motiva æqualiter probabilia constitutus, neutri potest assentiri.

Tertiò. Intellectus agnoscens æqualem probabilitatem inter utramque partem contradictionis, est inter utramque dubius: ergo de neutra potest opinari. Antecedens est D. Th. de verit. q. 13. a. 1. *Quandoque, ait, intellectus, non inclinatur magis ad unum, quam ad aliud, vel propter defectum moventium, vel propter apparentem æqualitatem eorum, que movent ad utramque partem; & ista est dubitans dispositio, qui fluctuat inter duas partes contradictionis.*

Quartò. Tunc intellectus non potest dare determinatum assensum, quando ex parte objecti non videt majorem rationem assentiendi, quam dissentendi: sed intellectus in nostra hypothesi ex neutra parte videt majorem rationem assentiendi, quam dissentendi: ergo neutri parti dat assensum. Minor probatur. Uti ratio dissentendi est falsitas, ita ratio assentiendi est veritas: sed in æquali probabilitate ex neutra parte apparet major veritas vel falsitas; imò utrinque quantum intellectus sperat de veritate, tantum metuit de falsitate: ergo ex neutra parte intellectus invenit majorem rationem assentiendi, quam dissentendi.

Quintò. Non esset ratio, cur intellectus non daret assensum utrique parti contradictionis; siquidem tanta est efficacia motivorum ex una parte, quam ex altera.

Sextò. Hoc ipsum variis exemplis comprobatur. Neque enim iudex in pari causa partium ferre potest sententiam pro una parte determinata. Neque si emptor sibi exhiberet duas æquales monetas, quarum unam scires certò falsam, alteram pro pretio rei venditæ eligeres. Neque alterutram ex duabus navibus, quarum utraque appareret æqualiter ruita, altera tamen certò naufragatura: neque unum è duobus poculis æqualibus, quorum alterutri inesset venenum &c. Applica hæc intellectui, qui inter duas partes contradictionis æqualiter probabiles medius, scit unam ipsarum subesse falsitatem, quæ est deceptio, malum, naufragium, venenum intellectus &c.

Contra tamen sunt pleraque, quibus priorem conclusionem firmavimus. Nam sententia æquè probabilis non minùs est digna assensu, quam probabilior, & cum non habeat motiva evidentiæ, non convincit intellectum, sed relinquit ipsum à voluntate determinabilem: ergo sicuti à voluntate potest intellectus applicari ad assensum probabilioris; ita & ad assensum æquè probabilis, & sicuti non possunt motiva opinionis minùs probabilis illam applicationem impedire, ita nec poterunt impedire motiva opinionis æquè probabilis &c.

Dicendum igitur est: Possit intellectum à voluntate applicatum assentiri uni opinioni probabili, relicta altera, quam censet æqualiter probabilem; quamvis hoc rarò videatur contingere; ut adeò omnimoda æqualitas inter motiva ex utraque parte ponderantia reperitur, quin vel ab extrinseca autoritate, vel à ratione partim directâ, partim reflexa pars altera præponderet. Et ratio est: tunc potest intellectus assentiri in actu secundo uni ex duabus opinionibus, quarum utraque representatur æqualiter probabilis in actu primo, quando potest à voluntate liberè ad alteram determinari: sed potest: ergo. Major patet: nam in defectu evidentiæ objecti voluntas suo impulsu intellectum determinat. Minor probatur. Quoties voluntas invenit motivum potius inclinandi in unam quam alteram partem, toties potest illam eligere, subditasque potentias ad illam determinare: sed in æquali probabilitate duarum opinionum voluntas invenit motivum, ut magis uni, quam alteri adhaereat, & ad ejus assensum intellectum determinet: ergo. Minor probatur, Quando voluntas eligit unam ex duabus opinionibus sub æquali probabilitate representatis in actu primo, ad æquata ratio eligendi non est semper probabilitas, sed v. g. emolumentum aliquod temporale rei domesticæ, quatenus concessum: sed tunc voluntas præter probabilitatem invenit aliud motivum trahens ad electionem: ergo. Res patebit exemplò. Deliberas, an licitè emas censum? & ex una parte probabiliter licitus, ex altera sub æquali probabilitate apparet contractus illicitus: simul verò representatur rei domesticæ emolumentum, si emas; dispendium, si emptionem negligas. Ex utraque parte adest sufficiens probabilitas, ut prudenter eligas; ex altera etiam motivum utilitatis domesticæ, quo fit, ut voluntas magis inclinet in iudicium, quo iste contractus affirmatur licitus, quam quo illicitus.

Et sanè si voluntas non obstante majori probabilitate, credibilitate, imò morali certitudine partis oppositæ frequenter impellit, & determinat intellectum ad assensum temerarium, hæreticum: cur non poterit determinate intellectum ad assensum opinionis probabilis, non obstante æquè probabili oppositâ? Ais: Imprudenter determinaret. Contra. Quærimus in presenti, an simpliciter & physicè possit? hoc enim, aut parum, aut nihil probant argumenta Adversariorum. An licitè & prudenter? videbimus §. seq.

Ad fundamenta opposita & ad 1. Respondeo, 2. bilancem tamdiu mansuram in æquilibrio, quamdiu ex parte altera nullum novum pondus, vel

T 2 impul-